

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۱۸/۰۶/۰۹

داکتر عبدالحنان روستائی

چهره دگری از پوهاند سید خلیل الله هاشمیان استاد سابق پوهنتون کابل

اخیراً در رابطه با وفات استاد هاشمیان مقالات متعددی در پورتال افغان جرمن آنلاين به نشر رسیده که جوانب مختلف زندگی پر بار او را توضیح داده اند. استاد هاشمیان دارای سجایای نیک و صفات برآزنده بود. البته او مانند هر انسان دگر کمبود هائی نیز داشته، لکن این کمبود ها در مقایسه با خصلتهای مثبت او قابل مقایسه نمی باشند. به نظر اینجانب یکی از خصوصیات برآزنده او مخالفت با اشغال افغانستان توسط ایالات متحده امریکا و ناتو و طرح یک نهاد سرتاسری برای پایان دادن به اشغال این کشور بود. درین مسیر مرحوم هاشمیان بار ها، خلیلزاد را که این همه مصائب را بر مردم افغانستان تحمیل نموده بود، با صراحت از طریق رسانه ها و مقالات افشاء و محکوم نمودند. همچنین اعمال "حزب دیموکراتیک خلق افغانستان"، کرزی و اعوان و انصار او را و باقی دولتمداران را که مملکت را به تباهی کشاندند، محکوم کرده و دزدان شورای نظار و جم غفیری از خانان و وطنفروشان دوره گرد را به باد انتقاد گرفتند. مرحوم هاشمیان در چنین بزنگاهی دلیرانه رزمید و در هر جائیکه امکان می یافت از مبارزه با مفسدین و رهبران فاسد اسلام سیاسی کنار نمی رفت.

مرحوم هاشمیان تألیفات و مقالات بسیار دارند که هم در وبسایتهای انترنیتی موجود و هم در مجلات و رسالات چاپی قابل دسترس اند. انتشار مجله "آئینه افغانستان" که بیشتر از سه دهه به همت و یاری او به چاپ می رسیده، نشانه از پشت کار و علاقه مندی او به کشور و مردم بود.

علاوه برین استاد هاشمیان چندین کتاب را از منابع انگلیسی به دری ترجمه کرده اند. یکی ازین کتابها در باره "زندگی امیر دوست محمد خان" است که توسط یک جاسوس انگریز بنام موهن لال نوشته شده و مفردات جالب و ارزنده از تاریخ قرن 19 افغانستان را بازگو می کند. مرحوم هاشمیان با علاقه مندی به تاریخ و مردم افغانستان زحمت فراوان ترجمه این کتاب را متحمل شدند تا واقعیات تاریخی، حریت و آزادی خواهی مردم افغانستان و خدعه و فریب انگریز را نمایان سازند.

در مورد موهن لال این جاسوس انگلیس کافیسیت یک دو مثالی از تاریخنویس شهیر کشور زنده یاد میر غلام محمد غبار آورده شود:

- در هر حال تشکیلات انگلیسی در افغانستان بسیط بود: مکناتن امور صدارت را در دست داشت. الکساندر برنس به حیث وزیر داخله و منشی او موهن لال بود. موهن لال به علاوه این کار، وظیفه ریاست استخبارات را نیز ایفا می نمود (میر غلام محمد غبار: افغانستان در مسیر تاریخ، جلد اول، ص 536).
- در تجاوز اول انگلیس بر افغانستان، مقاومت مردم اوج بی نظیر گرفت و در 2 نوامبر 1841 یک امپراتوری بزرگ اروپائی از یک کشور آسیائی برای همیشه شکست می خورد. سیلاب مبارزین در قدم اول متوجه رهايشگاه الکساندر برنس - در محل خرابات موجوده - گردید. عساکر محافظ انگلیسی آتش گشادند، اولین مجاهد که در زیر باران گلوله داخل سرای برنس شد یک نفر مرد "گاه فروش" کابلی به نام هاشم بود و اولین مردیکه به عمارت برنس درآمد خضر خان کوتوال و ناظر علی محمد بودند. سکندر خان مشهور و نایب امین الله خان و عبدالله خان اچکزائی در صف اول سپاه ملی قرار داشتند. برنس که خضر خان و علی محمد خان را بدید با دستمال چشمان خود بیست و ساعتی پستر سرش در چوک کابل آویخته بود. چارلس برادرش نیز کشته و برادفوت زخمی افتاد. موهن لال جاسوس از سوراخ دیوار فرار کرد و اسیر و محکوم به اعدام شد، ولی از ترس کلمه اسلام خواند و نواب محمد زمان خان او را به خان شیرین خان سپرد. همچنین جنرال کمپل اسیر گردید و دم به دم کلمه اسلام بر زبان می راند تا او را از کشتن معاف داشتند (میر غلام محمد غبار: افغانستان در مسیر تاریخ، جلد اول، ص 550).
- در 11 دسامبر 1841 مکناتن در میدان همواری با نمایندگان ملی ملاقات و مذاکره کرده و قراردادی را که افغانها تسوید کرده بودند، امضا و تسلیم نمود. در 13 دسامبر جنرال الفنتسن پیشنهاد خودش را راجع به مصالحه با افغانها تأکید کرد، زیرا موهن لال اسیر اطلاع داده بود که افغانها در تهیه یک هجوم عظیمی در

د پانو شمیره: له 1 تر 2

افغان جرمن آنلاين په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی دلیکنی زې بنی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له الیرلو مخکې په خیر و لولئ

قشله انگلیس هستند، خصوصاً که الفنتستن انبوه هزاران نفر مجاهدین نووارد کوهستانی را بر زیر تپه بی بی مهرو به چشم خود دیده بود (میر غلام محمد غبار: افغانستان در مسیر تاریخ، جلد اول، ص 556).

در مورد موهن لال در دانشنامه آزاد چنین آمده:

"هندی انگریز خارگر موهن لال کشمیری په ۱۸۱۲ کال کې په یوه کشمیری کورنۍ کې وزېږېد. د ده پلار رای برام ناټه نومېد، چې په اصل کې د هند له گوالیور څخه وو. موهن لال یو له هغو لومړنیو هندوانو څخه وو، چې په ډیلي کې یې په لوېدیځ سبک سره زده کړې وکړې. ده د انگریزانو د څارگری په خدمت کې پر افغانستان سربېره منځنۍ آسیا، ایران، خوراسان، د هند شمالي سیمو، مصر او اروپا ته هم سفرونه کړي دي. دی یو ماجراجو انسان وو، چې د پیسو، انگریزي انعامونو او مدالونو په خاطر یې د خپلو انگریزو بادرانو هر ادر (فرمایش) ترسره کاوه. د افغان او انگلیس لومړۍ جگړې (۱۸۳۸ - ۱۸۴۲ کلونه) پر مهال دی په کابل کې د بل انگریز خارگر، الېکساندر برنېس سیاسي مرستیال وو. د افغان او انگلیس د لومړۍ جگړې پر مهال ده ډېره هڅه وکړه چې مخکې له مخکې خپلو انگریز بادرانو ته د خطر په اړه خبر ورکړي، خو کومه گټه یې ونه کړه. ده به په دې کلونو کې له کابل نه کلکتې ته د افغانستان د حالاتو په اړه په پټه څارگریز رپوټونه ورکول. د ۱۸۴۱ کال د نوامبر د میاشتې په دویمه نیټه چې کله افغانانو په کابل کې د انگریز خارگر الېکساندر برنېس پر کور برید وکړ، نو "برنس" او دده ورور "چارلز" یې ووژل. موهن لال په دغه شېبه کې د کور له کورکې نه د باندې توپ کرل او وتښتېد، خو لږه موده وروسته بیا هم ونیول شو. کله چې دی ونیول شو، نو زړ یې کلیمه تېره کړه او مسلمان شو، په دې ډول ده وکولای شول، چې له مرگ نه ځان وژغوري. موهن لال په ۳۲ کلنۍ کې له دندې گوښه کړای شو او په کور کېناست. دی له دې لامله ډېر خواشینی وو، چې په افغانستان کې د انگریزانو لپاره دده خدمتونو ته ور قدر وړ نه کړ شو. ده یو ورور درلود، چې کیدر ناټ نومېده، په امبله کې اوسېده او په ۱۸۵۵ کال کې ومړ. د موهن لال مېرمن، چې حیدري بېگم نومېده، په لیک او لوست پوه او یوه مسلماننه ښځه وه. هغې په ۱۸۵۷ کال کې په هندوستان کې د عمومي پاڅون پر مهال د حالاتو په اړه یادښتونه ولیکل، چې وروسته بیا دغه یادښتونه د انگریزانو لاس ته ورغلل او هغوی ترې ضبط کړل.

موهن لال کشمیری په ۱۸۷۷ کال کې ومړ.

(https://ps.wikipedia.org/wiki/%D9%85%D9%88%D9%87%D9%86_%D9%84%D8%A7%D9%84)

با در نظر داشت اهمیت قضیه ترجمه کتاب موهن لال یکی از کارهای ارزشمند نیست که مرحوم هاشمیان آگاهانه به ترجمه آن پرداخت و از خود به یادگار گذاشته اند تا از یک جانب برای تاریخنگاران کشور مدرکی گردد و از جانب دیگر گذشته ها را به نسل نو کشور روشن نماید. چنانکه از متن بالا روشن می گردد، متجاوزان و چپاولگران همین که در تنگا قرار گرفتند، از احساسات دینی مردم استفاده کرده، کلمه می خوانند، لکن همینکه از تنگا رهیدند به کار شان دوام می دهند. بدیهیست که رهبران اسلام سیاسی افغانستان نیز برای فریب مردم از چنین حربه استفاده می کنند. به قول بیدل:

جمله قرآن در کنارند و صنم در آستین

باطن این خلق کافرکیش با ظاهر مسنح

نگارنده امیدوار است که آثار فراوان مرحوم هاشمیان، مخصوصاً ترجمه های او از منابع انگلیسی به زبانهای ملی، بالخاصه ترجمه کتاب موهن لال به اختیار محققین و دانش پژوهان کشور قرار گیرند.

در پایان، وفات مرحوم هاشمیان را برای خانواده و دوستان او تسلیت عرض کرده، برای او بهشت برین آرزو می نمایم.